

Dagsorden

for

Det norske Arbeiderpartis 25. ordinære landsmøte.

Kristiania 25.—28. mars 1921.

1. **Møtets aapning og konstituering.**
 - a. Fuldmagternes godkjendelse.
 - b. Vedtagelse av forretnings- og dagsorden.
 - c. Valg av ordstyrere, sekretærer og komiteer.
2. **Beretninger (partiets og stortingsgruppens), regnskaper og budgetter.** Særskilt bilag
3. **Stillingen til Internationalen** side 3
4. **Partiorganisationen** « 23
 - a. Præmisser. « 23
 - b. Forslag til lovforandringer « 26
 - c. Forslag om opprettelse av faste partiapparater i distriktene og dannelse av agitationskorps « 28
5. **Revidering av partiets programmer** « 29
6. **Regler for nomination av partiets stortingskandidater** « 30
7. **Den socialistiske skolevirksomhet** « 33
8. **Bedriftsraad og sosialisering.** (Forslag indsendt gjennom Kristiania Arbeiderpartis styre.) « 34
9. **Valg.**
10. **Sted for neste landsmøte.**

Forslag til forretningsorden.

Til at lede landsmøtets forhandlinger vælges 3 ordstyrere, som vekselvis og efter sig imellem avgjort orden, leder møtets forhandlinger. Ønsker den ledende ordstyrer at delta i debatten, skal han overlate ordstyrerpladsen til den anden ordstyrer.

Den ledende ordstyrer bør søke at faa behandlingen av den foreliggende sak avsluttet i hvert enkelt møte og har derfor ret til at stille forslag om debattens avslutning med de indtegnede talere samt tidsbegrænsning for talerne.

Naar det er vedtat at sætte strek med de indtegnede talere, kan ikke andre talere indtegnes end forslagsstilleren, ordføreren for den forslagsstillende avdeling eller et nedsat utvalgs ordfører.

Til at føre forhandlingsprotokollen vælger møtet 4 sekretærer.

Protokollen skal indeholde diskussionsemnerne og de i forbindelse med disse fremsatte forslag og faldende beslutninger.

Der avholdes 2 møter daglig, nemlig formiddagen kl. 9-2, eftermiddagen fra kl. 4-7.

Alle forslag skal fremlægges skriftlig til ordstyreren, undertegnet med forslagsstillerens navn.

Efterat det er vedtat at sætte strek med de indtegnede talere, kan intet forslag stilles.

Alle avstemninger med undtagelse av styrevalgene foregaar ved haandsoprækning. Kun naar ordstyreren er i tvil eller naar 10 repræsentanter forlanger det foregaar avstemningen ved navneprop. Ved avstemning ved navneprop indtegnes repræsentantenes stemmegivning i protokollen.

Ved hvert formiddagsmøtes begyndelse oplæser den fungerende sekretær protokollen for den foregaaende dag, og dens godkjendelse sættes under avstemning. Protokollen for møtets sidste dag refereres til godkjendelse i landsstyret.

Forslagsstillere eller indledere har ret til at benytte ubegrænset tid til indledningsforedrag, 10 minutter til første og 5 minutter til anden replik. Ingen av de øvrige repræsentanter har ret til at ha ordet mer end 3 ganger i samme sak og henholdsvis 15, 10 og 5 minutter, medmindre møtet gir sit samtykke.

Repræsentanter som forlanger ordet til forretningsordenen tilstaaes ikke mere end 1 minuts taletid.

Stillingen til Internationalen.

Landsstyrets flertalsindstilling.*)

I. Indledende bemerkninger.

Naar Det norske arbeiderparti nu skal ta stilling til de beslutninger som blev fattet paa kongressen i Moskva, maa medlemmerne altid ha for øie, at de tilhører et internationalt kommunistisk parti. Det norske arbeiderparti utgjør en avdeling av denne internationale organisation i likhet med de kommunistiske partier i Rusland, Italien, Tyskland, England osv. Man maa derfor ved bedømmelsen av de avgjørelser som er truffet, se paa det

*) I landsstyrets møte 30. og 31. oktober 1920 behandlede partiets stilling til de beslutninger som blev fattet paa den 3. Internationales 2. kongres. Fra centralstyret forelaa en flertalsindstilling (Grepp, Stang, Scheflo, Chr. H. Knudsen, Thina Thorleifsen, Halvard Olsen, Aamot og Tranmæl) og en mindret.indst (Lian).

Flertallets instilling blev mot 3 stemmer (Lian, Vatne og Aamodt-Mindrebo) besluttet lagt til grund for behandlingen. Mindretallet deltok i behandlingen av centralstyrets flertalsindstilling, som i alt væsentlig blev tiltraadt av landsstyrets flertal: Grepp, Stang, Scheflo, Chr. H. Knudsen, Thina Thorleifsen, Halvard Olsen, Aamot, Tranmæl, Nordvik, Jeanette Olsen, Aalberg, Madsen, Ertresvaag, Egede-Nissen, Moen, Olaussen, Torp, Hauger, Oscar Nilsen og Fremo

hele ut fra et internationalt synspunkt.

Arbeidernes nye Internationale er bygget paa bestemte prinsipper og retningslinjer og en fast optømt organisation med baade ansvar og myndighet. 2. Internationale faldt sammen ved den første paakjending, fordi den savnet den revolutionære klarhet og organisationsmessige fasthet som maa til for at gjøre en international bevægelse handlekraftig.

Arbeidernes bitre erfaringer ved krigsutbruddet og under de revolutionære kampe i Finland, Rusland, Tyskland og Ungarn og andre land, socialpatrioternes forræderi overalt hvor det er kommet til en kraftprøve mellem de undertrykte og deres utbyttere, har belært arbeiderklassen om nødvendigheten av en ensartet, handlekraftig international sammenslutning.

Det er klart at de begivenheter som har hendt og de erfaringer som er høstet i de land som har staat oppe i revolutionære kampe, har øvet en avgjørende indflydelse paa de retningslinjer og organisationsformer, som den nye Internationale har faat. Her i Norge har vi endnu ikke befundet os i nogen

akut revolutionær krise. Derfor kan endel av Moskvakongressens beslutninger — særlig ved første øiekast — virke fremmed. Men naar der skal tages stilling til disse beslutninger, maa medlemmerne aldrig glemme at det her altid er tat sigte paa og regnet med internationale forhold, og vi maa vænne os til at se paa klassekampen og vor frigjøringskamp under en international synsvinkel.

Kapitalistklassen optrær i sin brutale kamp mot arbeiderne internationalt. De borgerlige stater har i Nationernes forbund sin internationale arbeiderfiendtlige organisation. Stortingets borgerlige representanter har besluttet at ogsaa Norge skal tilhøre denne internationale sammensvergelse som styres av de magtbegjærlige ententeimperialister. Landets nøytralitet er ofret til fordel for den internationale borgerlige undertrykkelsespolitikk.

Ogsaa arbeiderklassen maa staa internationalt organisert, hvis den skal kunne magte sin oppgave. Et enkelt land — og særlig et litet som vort — kan ikke gjennomføre socialismen uten medvirkning fra andre lands arbeidere. Arbeiderklassens frigjørelse gjennom den sociale revolution er i høyeste grad et *internationalt spørsmål*. De forskjellige lands socialistiske partier, som staar paa den revolutionære marxistiske grund, maa derfor slutte sig sammen i ett internationalt parti, i én kommunistisk Internationale. Hvert lands parti blir paa

denne maate en avdeling av en stor verdensorganisation.

I vort eget parti er vi vant til at de enkelte underavdelinger — som Kristiania, Bergen eller Helgeland — lojalt bøier sig for de beslutninger landsmøtterne fatter. Underavdelingerne er ikke alltid enig i de avgjørelser som træffes av landsmøtterne. De forbeholder sig selvfølgelig fuld frihet til at kritisere landsmøtternes beslutninger og agitere for ændringer. Men vil de tilhøre partiet, maa de enkelte underavdelinger saavel som medlemmerne, lojalt bøie sig for de trufne avgjørelser.

Det samme gjelder vort forhold til Internationalsen. Medlemmerne har baade ret og pligt til at øve kritik, naar det er noget de er uenig i. Men samtidig kræves der fuld lojalitet og solidaritet.

Med hensyn til Moskva-kongressens beslutninger kan der fra vore partiforhold reises indvendinger mot eller tvil om nødvendigheten av enkelte beslutninger og særlig de mange detalj-bestemmelser i tesserne. En virkelig Internationale maa stille store krav til hver enkelt tilsluttet organisation. Men disse organisationer maa ha en viss bevegelsesfrihet og ha anledning til at indrette sig efter de givne forhold netop for at kunne opfylde sine forpligtelser utad som indad.

Dette erkjendes ogsaa av den kommunistiske Internationales 2.

kongres, idet der i optagelsesbetingelserne uttales:

«Den kommunistiske Internationale og dens eksekutivkomite vil i hele sin virksomhet ta hensyn til de forskjelligartede forhold, under hvilke de enkelte partier maa kjæmpe og arbeide og bare fatte beslutninger av almengyldighet i saadanne spørsmål hvor dette er mulig.»

Denne almenbetragtning gir Det norske arbeiderparti sin ubetingede tilslutning. Til næste kongres, som skal holdes i løpet av 1921, kan det bli nødvendig nærmere at fastslaa hver enkelt avdelings stilling til Internationalsen, likesom de almindelige prinsipper og taktiske retningslinjer ganske sikkert vil bli underkastet fornyet prøvelse paa grundlag av de indhøstede erfaringer. Det norske arbeiderparti har da i likhet med alle de øvrige tilsluttede partier anledning til at fremme de forslag som ansees at ha interesse.

Men selv om det kan være bemerkninger at gjøre til behandlingsmaaten og indvendinger mot enkelte beslutninger, kan ikke dette ændre vort partis forhold til 3. Internationale. Den er nemlig den eneste levende, handlekraftige Internationale organisation.

Dertil kommer at Det norske arbeiderparti allerede paa de foregaaende landsmøter helt og fuldt har sluttet sig til de bærende prinsipper i den 3. Internationale: raadssystemet, arbeiderklassens diktatur og masseaktionen som det

avgjørende middel i kampen for socialismen.

Enkelte har talt om dannelsen av en ny Internationale «paa bred socialistisk basis». Dette projekt er ugjennemførlig. Uten det russiske kommunistiske parti er det idag ikke mulig at danne en Internationale. Det er den russiske revolution og det kommunistiske parti i Rusland som har git 3. Internationale sit indhold og sin handlekraft. Derfor er 3. Internationale blit samlingsmerket for den fremadstræbende revolutionære arbeiderklasse.

II. Vort partis organisationsform og Internationalsen.

I praktisk talt alle land er de socialistiske partier bygget paa individuelt medlemsskap. De beslutninger 3. Internationales kongres fattet, forutsætter ogsaa at de tilsluttede partier er organisert paa denne maate.

Naar vort parti er bygget paa kollektiv tilslutning av fagforeninger, har det sine særlige historiske forutsætninger. Det intime samarbeide mellom parti- og fagorganisation har saa at si gjort det til en selvfølge at fagforeninger kollektivt har sluttet sig til partiet. Det har ogsaa utvilsomt været til gjensidig nytte for begge bevegelseser. En omlægning av denne organisationsform vilde — ialfald paa det nuværende tidspunkt — være til skade, og maa undgaaes.

Ved behandlingen av statutterne for den 3. Internationale paa

kongressen i Moskva fremla derfor Scheflo følgende

erklæring:

«I kommissionen følte jeg mig forpligtet til at gjøre opmerksom paa at med hensyn til organisationsformen indtar Norge en særstilling blandt de partier som er tilsluttet den 3. Internationale. Vort parti bestaar for størstedelen av fagforeninger, som er tilsluttet partiet kollektivt. Hvis kravet om «en grundig utrensning» skulde gjælde ogsaa for Norge ganske som for andre partier, vilde vi være nødt til at foreta en fuldstændig omlægning av vor organisation, saaledes at partiet blev bygget paa individuelt medlemsskap. Man kan imidlertid ikke si bestemt at en kommunistisk bevægelse i Norge vilde bli styrket av en saadan omlægning. Vi frygter tvertimot for at en saadan omlægning vilde svække partiet. Ialfald er det ingen tvil om at hittil har det været fordelagtig at partiet omfatter en stor mængde fagforeninger, tiltrods for at disse omfatter ogsaa ikke-socialistiske elementer. Ledelsen av fagforeningerne ligger nemlig overveiende i kommunisternes hænder. Ved flere leiligheter har vor bevægelse vist at den, samtidig som at den er en virkelig massebevægelse, ogsaa har den revolutionære vilje og aktionsevne som kjendetegner en kommunistisk bevægelse. Som eksempel kan man henvise til at Norge, ved siden av Italien, var

det eneste land som var istand til at gjennomføre en almindelig streik 21. juli 1919. Ogsaa en anden betydningsfuld aktion bør omtales, nemlig stansningen av produktion og eksport av sprængstoffe til de ententelende som kjemper mot Rusland.

Ifølge et privattelegram fra Kristiania til «Pravda» har landsorganisationens kongres, som netop har været samlet, valgt et nyt sekretariat, hvor kommunisterne er i stort flertal. Efter disse resultater vil man forstaa at den kommunistiske retning har en bestemte indflydelse i den norske fagorganisation.

Idet delegationen henviser til beretningen over partiets virksomhet, foreslaar den, at der optages forhandlinger mellem eksekutivkomiteen og de partier som tillater kollektiv tilslutning.»

Scheflo hadde paa forhaand sikret sig at eksekutivkomiteens formand, *Sinovjev*, var enig i dette forslag, og forslaget blev enstemmig vedtat.

Ifølge en rapport som medlemmerne av delegationen har avgit til centralstyret, var det spørsmål som berøres i ovennævnte forslag, efter dens mening et centralt spørsmål. Løsningen av dette spørsmål vilde derfor faa betydning ogsaa for en række andre organisationsmæssige spørsmål som er blit aktuelle efter kongressen i Moskva.

*

I henhold til kongressens beslutning har centralstyret vedtat

at konferere med eksekutivkomiteens formand om vort partis organisationsform og andre aktuelle organisationsspørsmål.

Da eksekutivkomiteens formand *Sinovjev* møtte paa de uavhengige socialisters kongres i Halle og det samtidig kom anmodning fra de uavhengiges venstre fløi om at Det norske arbeiderparti maatte la sig repræsentere, besluttet centralstyret at sende en delegation. Denne, som bestod av *Kyrre Grepp*, *Olav Scheflo* og *Martin Tranmæl*, fik da ogsaa i opdrag at konferere med *Sinovjev*.

Før delegationen reiste, behandlet centralstyret stillingen til 3. Internationale. I spørsmålet om organisationsformen erklærte styret sig enig med repræsentanterne paa Moskva-kongressen i, at paa det nuværende tidspunkt, da den norske arbeiderklasse staar foran store politiske kampe, er det umulig at gaa til en total omlægning av organisationsformen. Selvfølgelig er centraletyret klar over at i en revolutionær epoke trænger den norske arbeiderklasse, likesom arbeiderne i andre land, et kommunistisk parti, som er saa maalbevisst, mobilt og strengt disciplinert som mulig. Men centralstyret mener, at under de nuværende forhold kan denne bevægelighet og disiplin bedst opnaaes ikke ved en omlægning men ved en utbedring og videreutvikling av den organisation vi har.

Eksekutivkomiteens formand erklærte sig enig i denne betrakt-

ningsmaate og i at Det norske arbeiderparti opretholdt sin nuværende organisationsform, særlig under hensyntagen til at styret vilde foreslaa indførelse av reservationsret og -pligt.

III. Reservationsret for fagforeningsmedlemmer.

Landsstyret vil foreslaa at der indføres reservationsret for fagforeningsmedlemmer som ved fagforeningsbeslutning er tilmeldt partiet.

Denne reservationsret medfører reservationspligt for dem som tilhører andre politiske partier eller ikke vil bøie sig loyalt for partiets beslutninger.

For at kunne ha fuld kontrol med hvem som er medlemmer, vil centralstyret foreslaa at der indføres ensartede medlemskort for alle partimedlemmer.

De praktiske erfaringer faar vise, om det blir nødvendig at foreta yderligere ændringer for at konsolidere partiet.

IV. Den demokratiske centralisme

I optagelsesbetingelserne kræves at de tilsluttede partier skal bygges op paa grundlag av den demokratiske centralisme.

Herom uttales i «Det kommunistiske partis opgaver»:

«Hovedprincippet i den demokratiske centralisme bestaar i, at de høiere partiinstanser vælges av de lavere, at alle forskrifter fra den overordnede instans er ubetinget bindende for de underordnede

instanser, og i at der eksisterer et sterkt particentrum, hvis autoritet for alle tillidsmænd er almindelig anerkjendt i tiden mellem partikongresserne.»

Det norske arbeiderparti har altid erkjendt nødvendigheten av en fast organisation og en sterk koncentration av kræfterne. Denne nødvendighet blir mer og mer indlysende efterhvert som man kommer ind i en revolutionær epoke. Men man vil samtidig paa det sterkeste understreke nødvendigheten av en aktiv partivirkosomhet, nødvendigheten av at alle nye spørsmål — naar det er anledning til det — forelægges medlemmerne til prøvelse, at particentret maa bæres oppe av medlemmernes tillid og at enhver tendens til byraakratisme eller funktionærvalde ubønhørlig maa tilbakevises.

For at motvirke alle tendenser til byraakratisme inden partiet bør der indtages en ny paragraf gaaende ut paa, at alle styre og tillidsmænd inden partiet i størst mulig utstrækning maa forelægge alle vigtige saker til behandling paa medlemsmøter.

Hvad centralstyrets statutmæssige myndighet angaar, er der ikke grund til at foreta nogen væsentlig forandring.

Ved de lovbestemmelser som partiet nu har, er det git central- og landsstyret bestemmende indflydelse paa hele partiets virksomhet.

Landsstyret — eller i dets sted

centralstyret — har ret og pligt til at gripe ind overfor et partimedlem, en partiavdeling, eller et partiorgan, som optræder i strid med partiets love, program eller taktik eller motarbeider indgaaede internationale forpligtelser.

Under centralledelsens kontrol har de enkelte partiavdelinger det fulde ansvar for partiets virksomhet inden sin kreds.

V. Eksklussion av partimedlemmer.

Med hensyn til kravet om utelukkelse av de partimedlemmer som principielt forkaster den 3. Internationales beslutninger, ligger det i sakens natur, at de medlemmer som principielt motsætter sig den opfatning partiet anerkjender, selv sætter sig utenfor partiet. Partiet kan nemlig ikke anerkjende som medlemmer personer som erklærer, at de principielt er uenig i den politik partiets landsmøte har vedtatt.

I denne forbindelse kan det være paa sin plads at fæste opmerksomheten paa det manifest partioppositionens styre har sendt ut og hvori det uttales, at dersom partiet blir staaende i den 3. Internationale, vil oppositionen bryte ut og danne eget parti.

Denne trusel kan imidlertid ikke ha mere end en virkning: den kraftigst mulige avvísning av høiresocialisternes forsøk paa ved skræmsler at forkuldre partiets holdning til de foreliggende spørsmål.

VI. Militærposten.

Landsstyret finder ikke grund til at foreslaa forandret den nuværende militærpost paa stortingsprogrammet.

Partiets stortingsgruppe maa herefter som hittil opta forslag om militærvesenets avvikling. Men i begrundelsen av dette forslag skal ikke socialpacifistiske men revolutionær-marxistiske motiver være de fremherskende — i samklang med beslutningerne paa den kommunistiske Internationales 1. og 2. kongres.

Samtidig fortsætter partiet arbeidet for dannelsen av soldatraad og optar arbeidet for ordensvern, saaledes som besluttet av fagkongressen.

Den sociale revolution forutsetter at arbeiderklassen er sterkere end kaptialistklassen og den borgerlige stat, saa magthaverne ikke tør gjøre bruk av sine vaaben, eller om de gjør bruk av dem, at arbeiderklassen da er istand til at forsvare sig og tilkjæmpe sig friheten. Den norske arbeiderklasse staar idag helt uten vaaben. De borgerlige partiets energiske motstand mot arbeiderpartiets avvæbningsforslag og erfaringerne hjemme og ute gjør det litet sandsynlig at overklassen godvillig lar sig avvæbne. Arbeiderklassen maa derfor gjøre sig fortrolig med at borgerskapet vil gjøre bruk av vaaben for at hindre arbeiderklassens frigjørelse og maa indrette sig derefter.

VII. Illegale organisationer

I statutterne for den 3. Internationale paalægges det alle partier at danne illegale organisationer. Den norske delegation stemte imot denne bestemmelse i statutterne. Dog naturligvis ikke av principielle grunde. Delegationen mente bare at dette var et spørsmål som *helt* burde overlates til de enkelte partiets avgjørelse.

Det norske arbeiderparti har som bekjendt drevet illegal virksomhet. Da det blev konstateret at politiet begyndte at censurere breve som var sendt gjennom posten til kjendte partifæller, blev der illegalt skaffet tilveie bevismateriale om saken. Mot spionagen blev der altsaa organisert kontraspionage. Dette blev omtalt i partipressen. Følgen var at spionagen i postvesenet mot partifæller ophørte. Hvis den skulde bli gjenoptat, maa selvfølgelig partiet gripe til motforholdsregler.

Ogsaa den lovstridige maate myndighetene ofte behandler utenlandske sosialister paa, nødvendiggjør illegal virksomhet fra partiets side. Vi kan ikke under nogen omstændighet la vore utenlandske partifæller i stikken.

De hindringer myndighetene lægger iveien for lovlig agitation inden hær og flaate, gjør det nødvendig at drive denne agitation paa trods av og utenom myndighetene og deres lovbestemmelser, det vil si illegalt.

Den 3. Internationale mener, at intet kommunistisk parti, hvor stort det end er og hvor stor be-

vælgelsesfrihet det end har, kan føle sig tryk mot overgrep fra statsmagternes side. En dag kan tilstanden i landet bli slik, at enhver offentlig kommunistisk virksomhet er umulig. Da gjelder det at man allerede paa forhaand har et illegalt (hemmelig) partiapparat, som kan fortsatte der, hvor det legale parti slap.

Mot disse den 3. Internationales synsmaater kan der efter landsstyrets mening ikke anføres nogen prinsipiell indvending. Naar der skal bli bruk for en organisert illegal partivirkosomhet i Norge, vil væsentlig avhænge av hvor sterkt Det norske arbeiderparti er i forhold til de andre partier. Man maa regne med den mulighet at magthaverne vil forsøke at sætte Det norske arbeiderparti utenfor loven. Det bør derfor paalægges det kommende centralstyre at være opmerksom paa denne fare.

Den illegale virksomhet maa dog — saaledes som forholdene nu er her i landet — staa under det legale partis kontrol.

VIII. Partiets navn.

I statutterne kræves at de tilsluttede partier skal forandre sit navn. Vort parti skal anta navnet Norges kommunistiske parti eller Norges kommunistiske arbeiderparti.

Meget taler for at bevare partiets nuværende navn. Sidste gang navnespørsmålet var oppe, var i 1911. Det gamle navn blev da besluttet bibeholdt med stort flertal.

Imidlertid har den anden kongres uttalt at:

«Spørsmålet om navnet er ikke bare et formelt, men et politisk spørsmåal av stor vigtighet. Den kommunistiske Internationale har erklært hele den borgerlige verden og alle gule socialdemokratiske partier krig. Det er nødvendig, at hver eneste arbeider er klar over forskjellen mellem de kommunistiske partier og de gamle officielle «socialdemokratiske» og «socialistiske» partier som har forraadt arbeiderklassens banner.»

Ogsaa i dette spørsmåal maa man regne med de internationale forhold, for eksempel det tyske socialdemokratiske partis forræderi mot Internationalen under og efter verdenskrigen. Naar navnespørsmålet for den nye Internationale har faat saa stor betydning, vil landsstyrets flertal foreslaa, at landsmøtet beslutter at navnet ændres til *Norges kommunistiske arbeiderparti*, men overlater til landsstyret at bestemme tidspunktet for navneforandringens ikrafttræden.

Under partiets navn sættes i parentes:

«Afdeling av den kommunistiske Internationale.»

Mindretallet foreslaar, at det istedenfor «Naar navnespørsmålet for den nye Internationale o. s. v.» skal hete:

«Men da vort parti ikke har været i den situation som partierne i de fleste land under krigen, og da partiets navn er nøitralt og ikke kan forveksles, kan landsstyret ikke tilraade navneforandring, men vil

foreslaa for landsmøtet, at der blir tilføiet i parentes under navnet:

«Afdeling av den kommunistiske Internationale.»

For flertallets indstilling stemte følgende: Grepp, Stang, Tranmæl, Scheflo, Halvard Olsen, Thina Thorleifsen, Friis, Jeanette Olsen, Torp, Egede-Nissen, Olaussen og Fremo.

For mindretallet: Chr. H. Knudsen, Lian, Nordvik, Oscar Nilsen, Madsen, Aalberg, Ertresvaag, Moen, Amodt-Mindrebo, Vatne og Hauger.

IX. Stillingen til parlamentarismen.

Det norske arbeiderpartis stilling til den parlamentariske virksomhet er fastslaaet i partiets retningslinjer og love. Herom uttales i retningslinjerne:

«Det norske arbeiderpartis opgave er at virke for arbeiderklassens økonomiske og sociale frigjørelse. Dette maal kan alene naaes ved arbeiderklassens erobring av den økonomiske og den politiske magt. Partiet anser masseaktionen i dens forskjellige former som det avgjørende middel i kampen for socialismen.

I sin parlamentariske virksomhet søker partiet at klargjøre de socialistiske synsmaater, at svække kapitalistklassens politiske magt og støtte og fremme arbeidernes revolutionære kamp og den sociale nydannelse. Landsmøtet uttaler at samarbeide ved regjeringdannelse eller forhandling om et saadant samarbeide ikke maa finde sted. Stortingsgruppen skal ved forslag og votering saa ofte dertil er anledning og ihvertfald under hver trontaledebat fastslaa partiets stilling til regjeringen. Partiet holder sig adgangen aapen til at proklamere

valgstreik og stortingsmandsstreik for at slaa tilbake eventuelle angrep paa erhvervede rettigheter eller for at vinde nye.»

Om forholdet mellem partiets organisation og stortingsgruppen bestemmer lovene:

«Partiets stortingsrepresentanter skal sammen med centralstyret holde møter saa ofte det av centralstyret maatte findes paakrævet eller naar nogen av stortingsgruppen anmoder derom til raadslagning om taktik og forslag, som foreligger til behandling i stortinget. Det er centralstyrets pligt at anordne disse gruppemøter, hvortil indvarsling sker av partiets sekretær.

Centralstyret — eventuelt landsstyret — bør om nødvendig fatte beslutning om *hvad der er partiets stilling til den foreliggende sak.*»

Partiets landsmøte i 1915 vedtok at stortingsmænd ikke burde vælges ind i landsstyret. Dette er partiets høieste myndighet mellem landsmøterne, og for at kunne øve kontrol med stortingsgruppen maatte landsstyret sammensættes av partimedlemmer som ikke var stortingsmænd.

Landsmøtet 1920 vedtok endvidere, at henvendelser til stortingsgruppen om partiets representation i departementale og parlamentariske kommissioner skulde forelægges partiets centralstyre og landsorganisations sekretariat.

Disse lovbestemmelser og beslutninger gir partiets centralstyre og landsstyre fuld anledning til at øve fornøden indflydelse paa det parlamentariske arbeide og tilfredsstiller saaledes i alt væsentlig det som op-

stilles i tesaerne angaaende parlamentarismen.

Det centrale krav i disse teser er, at den parlamentariske gruppes virksomhet skal som alle andre partiinstansers underordnes det fælles partis ledelse. I flere land har man mange bitre erfaringer om de parlamentariske gruppers forsøk paa at etablere sig som selvstendige institutioner ved siden av partiet. Dette maa forebygges, hvad ogsaa vore love allerede tar sigte paa. For end yderligere at understreke det rigtige princip som er hævdet i tesaerne for den parlamentariske virksomhet, vil centralstyret foreslaa, at der i lovene indtages den bestemmelse, at centralstyret skal være representert paa gruppens møter. Lovene har ogsaa været praktisert paa denne maate, saa det blir bare at lovfæste en tidligere praksis.

Derimot er der endel detaljbestemmelser i disse teser, som for tiden ikke lar sig tillempe til den parlamentariske virksomhet her i landet. Saaledes bestemmelsen om mandatnedleggelse som det konstitutionelt ikke er adgang til, valg av ordførere i de enkelte saker som i realiteten avgjøres ved komitebesetninger, og enkelte andre lignende bestemmelser, som dog er av underordnet betydning.

X Stillingen til fagbevægelsen.

Om partiets stilling til fagbevægelsen uttalte centralstyret i anledning av konferansen med eksekutivkomiteen følgende:

«Forholdet til fagorganisationen er bestemt ved den organisationsform partiet er bygget paa. Fagforeningerne utgjør den væsentlige del av partiet. Samarbeidet mellom fagbevægelsen og det politiske parti har alltid — dels paa grund av de organisationsmessige forbindelser, men end mere paa grundlag av det fælles grundsyn paa de sociale og politiske kampe — været det bedste.

I landsorganisationens sekretariat sitter en representant fra partiets centralstyre og omvendt. Partiet har ydet alle økonomiske kampe som har været ført, sin fulde støtte. Og fagorganisationen har tat aktiv del eller støttet den politiske virksomhet og de politiske aktioner.

Saaledes var landsorganisationen med paa at utstede opfordring om 21. juli-streiken og om blokade av det kontrarevolutionære Rusland. Paa fagkongressen isommer sluttet landsorganisationen sig til raadssystemet, arbeiderklassens diktatur og den politiske masseaktion. Kongressen besluttet ogsaa at la sig representere paa den kommunistiske Internationales 2. kongres i Moskva.

Samarbeidet mellom parti og fagorganisation har været betinget av et gjensidig tillids- og likestillethetsforhold. De to bevegelse har fuldt anerkjendt hinandens organisations- og aktionsmessige uavhengighet og suverenitet. Dette forhold maa fremdeles anerkjendes og opretholdes som et ufravikelig grundlag for det fortsatte samarbeide.

Fagforeningsmedlemmer som staar tilsluttet partiet, maa i sin politiske virksomhet i fagforeningerne

opfylde de forpligtelser som partiet paalægger sine medlemmer.»

Eksekutivkomiteens formand erklærte sig fuldt ut enig i centralstyrets opfatning. Han fremholdt uttrykkelig, at tesaerne ikke forutsetter nogen overhøihet fra partiets side over fagbevægelsen. Internationalen regner med den kjendsgjering, at jo sterkere, klarere og mere maalbevisst partiet blir, desto større kommunistisk indflydelse vil det kunne øve paa hele arbeiderbevægelsen.

*

I henhold til ovenstaaende mener landsstyret, at Det norske arbeiderparti baade kan og bør opretholde sit medlemsskap i den 3. Internationale.

Landsstyret vil tilslut rette en appel til alle partifæller, at de med opmerksomhet følger den politiske utvikling rundt om i verden. De vil da se, at overalt utdypes kløften mellom arbeiderklassen og kapitalistklassen, mellom den revolutionære og reaktionære bevægelse. Det kapitalistiske samfund bevæger sig mot det økonomiske sammenbrud. I alle land vokser arbeidsløsheten og dyrtiden. Mere og mere klart blir det, at den sociale revolution er menneskehetens eneste haab og redning. Om nogensinde er det nu nødvendig, at den revolutionære arbeiderklasse samler sig, ikke bare nationalt, men ogsaa internationalt.

Man vil derfor foreslaa, at det forestaaende landsmøte fatter saadan

beslutning:

Under henvisning til de sidste landsmøters anerkjendelse av raadssystemet, arbeiderklassens diktatur og masseaktionen som det avgjørende middel i klassekampen og med tilslutning til den begrundelse landsstyret har

git, aksepterer Det norske arbeiderparti som avdeling av den kommunistiske Internationale de retningslinjer, beslutninger og betingelser som blev vedtat paa Internationales 2. kongres.

Mindretallets indstilling.

Landsstyrets mindretal, Lian, Vatne og Mindrebø uttaler:

Da Det norske arbeiderparti paa sit ekstraordinære landsmøte i 1919 besluttet at melde sig ind i den 3. Internationale, skedde det i erkjendelsen av at socialismens gjennomførelse i høi grad ogsaa er et internationalt anliggende. Endvidere gik man til det skridt i det haab, at den nye Internationale vilde evne at samle om sig alle socialistiske partier paa klassekampens grund.

Men det skedde ogsaa under uttrykkelig forbehold om vort partis *fulde bevægelsesfrihet* indenfor rammen av 3. Internationales bærende principper og under tilstrækkelig *hensyntagen til de særegne forhold* i et litet og avsidesliggende land som vort.

Paa den 3. Internationales 2. kongres dette aar blev vedtat en række teser, som ikke bare fastslaar den nye Internationales store retningslinjer, men ogsaa utbygger disse i et omfattende detaljert taktisk program, bindende for samtlige tilsluttede partier. Disse teser forelægges nu Det norske arbeiderparti til godkjendelse eller forkastelse.

Det vilde efter mindretallets opfatning være heldig og ønskelig, om en anden fremgangsmaate blev fulgt, saaledes at tesarne blev forelagt de forskjellige partier til forberedende behandling som et utkast eller diskussionsgrundlag.

Kanhænde en saadan fremgangsmaate ikke er i overensstemmelse med et strengt centralistisk princip. Kanhænde at ogsaa andre forhold dengang vanskeliggjorde en saadan behandling. Iethvertfald vilde den ha bidrat til at ta væk uniformiteten i de mange taktiske detaljer, og istedet nøie sig med at trække op de store fælles retningslinjer, og *paa denne platform samle alle revolutionære socialister.*

Arbeiderklassens stilling i de forskjellige land, partiernes organisation og traditioner, de økonomiske og politiske forhold — alt dette arter sig saavidt forskjellig, at *klarhet og enighet* kun kan skapes om de store retningslinjer.

Det har vist sig — og vil vise sig fremdeles — at det er væsentlig de mange detaljbestemmelser som virker splittende og fremtvinger behov og rum for dispensationer. Men da maa det ogsaa erkjendes, at den

slags detaljbestemmelser virker svækkende og hæmmende.

Ut fra dette syn var det at vort partis landsmøte ifjor ved sin indmeldelse i 3. Internationale, samtidig med at det tiltraadte Internationals bærende principper, tok det foran nævnte sterke forbehold om partiets fulde bevægelsesfrihet og hensyntagen til de særegne forhold hos os. Mindretallet mener, at det er al grund for Det norske arbeiderparti til fremdeles at fastholde samme standpunkt. En saadan ordning vilde være en naturlig og sterk platform for et organisert internationalt samarbeide mellem de revolutionære klassekamppartier i alle land

Det burde derfor være en pligt for Det norske arbeiderparti at slaa til lyd for denne tanke og gjøre hvad det kunde for i overensstemmelse hermed at hitføre en revision i bestemmelserne angaaende hvert enkelt partis forhold til Internationalen.

Landsstyrets flertal er saavidt vi kan forstaa inde paa samme tankegang. I indstillingens præmisser nævner det en række punkter, hvor en modulation mot norske forhold vilde være ønskelig. Naar undtages et enkelt punkt (partiets organisationsform) nøier de sig dog med denne vake og noget dulgte reservation og konkluderer med at tesarne akcepteres. Et saadant standpunkt gir ikke nogen sterk position i bestræbelserne for at fremkalde en ønskelig revision av tesarne. Det tilfredsstiller heller ikke det krav om klarhet og enhet som Moskva saa bestemt stiller, — mens paa den an-

den side det enkelte partimedlem og den enkelte avdeling paa forhaand umulig kan bedømme hvilken vegt en saadan almindelig uttalelse, eller — som flertallet kalder det — «begrundelse» — vil bli tillagt av Internationals høieste myndighet. Det forekommer os derfor, at markering av klare linjer tilsier:

Enten finder man tesarne passende ogsaa for vore forhold og gir dem sin fulde og ubetingede tilslutning, —

Eller man finder, at de ikke passer for os og følgerig negter dem godkjendelse i den form de nu foreligger.

*

Naar vi finder at maatte foreslaa for Det norske arbeiderparti, at det vælger det sidstnævnte alternativ, er det ikke fordi vi er uenig i den 3. Internationales hovedprincipper. Likesom landsstyrets flertal fastholder vi fuldt ut de sidste landsmøters anerkjendelse av masseaktionen som det avgjørende middel i klassekampen, raadsideen og proletariats diktatur. Vi erkjenner med flertallet betydningen av en revolutionær international arbeiderbevægelse. Men — og her er det vi skiller lag — vi gjør det med den uttrykkelige forutsætning, som tidligere landsmøter har hævdet, nemlig den, at vort parti paa grundlag av de fælles retningslinjer faar fuld bevægelsesfrihet og anledning til at indrette sig efter vort lands særegne forhold. Dette krav er i og for sig saa rimelig og har saa sterk rot i norsk folkelyne og i vort partis

traditioner, at vi vanskelig kan tænke os muligheden av at den norske arbeiderklasse for alvor vil skyve det tilside. Og om den skulde gjøre det, er det vor overbevisning, at en saadan beslutning i det lange løp vil vise sig at virke hæmmende, saavel for den norske arbeiderbevægelse som for den indsats den norske arbeiderklasse magter at tilføre en socialistisk Internationale.

Dette hensyn sees ikke at ha veiet sterkt for landsstyrets flertal. For dem har ett hensyn været sterkere end alle andre: Hensynet til den internationale forbindelse og til at efterkomme Moskvas vilje. Derfor akcepteres tesarne, tiltrods for at deres vedtagelse i den form de nu foreligger vil sætte et punktum for den norske arbeiderklassens fulde bevægelsesfrihet. Man skal ikke undervurdere en handlekraftig Internationales betydning, men man bør heller ikke overvurdere den. Det er med den som med en lænke: Dens styrke er akkurat likesaa stor som dens svakeste ledd. Hvis ikke hvert enkelt parti skyter en indre vekst med røtterne bredt og dypt fæstet i den hjemlige jord, — hvis ikke socialismens idé faar gjennemsyre hvert enkelt partimedlems sind og derigjennem virke bestemmende paa hans vilje, hans handlinger, da blir alle internationale teser og beslutninger neppe andet og mere end resolutioner og teorier.

*

Tesarne gaar ut fra den forutsetning, at den epoke vi nu gjennomlever er *borgerkrigens epoke*.

«Proletariatet maa gripe til væbnet opstand. — Næsten i alle land staa arbeiderklassen foran en række bitre kampe med vaaben i haand.» Dette kan passe paa forholdene og utviklingen i land som Rusland, Tyskland m. fl. Men der er andre lande, hvor en saadan situation ikke kan sies at foreligge, og blandt disse lande er Norge. Vi er enig med landsstyrets flertal i, at «den sociale revolution forutsætter, at arbeiderklassen er sterkere end kapitalistklassen og den borgerlige stat, saa magthaverne ikke tør gjøre bruk av sine vaaben, eller om de gjør bruk av dem, at arbeiderklassen da er istand til at forsvare sig og tilkjæmpe sig friheten.» Hvis disse forutsetninger mangler, har arbeiderklassen ved at gaa til væbnet opstand kun utsigt til at bli slaat ned. *Følgelig vilde det være selvmord at gripe til vaaben.* Omend arbeiderklassen aldeles ikke bør være blind for den mulighet at borgerskapet griper til vaaben for at hindre socialismens gjennomførelse, bør dog arbeiderklassen aldrig utelukke haabet om en fredelig omveltning, og som vi hittil har gjort bør vi fremdeles forme vore organisationer, vort program og vor taktik i overensstemmelse med en saadan vurdering.

Betragter vi forholdene i vort land, har vi neppe grund til at si, at arbeiderklassen er sterkere end kapitalistklassen og den borgerlige stat. Den borgerlige stat er sterk. Den reaktionære retning har gaat frem ved valgene. Selv om vi økonomisk er inde i en nedgangsperiode, er vi likevel ikke naadd til en

krise, hvor det vil falde forholdsvis let for arbeiderne at erobre bedrifterne og overta den økonomiske forvaltning. Ser vi paa arbeiderklassen er den aldeles ikke saa omfattende organisert, saa gjennemsyret av socialismens idé, saa maalbevisst og forberedt, at den kan opta den endelige kamp for socialismens gjennomførelse. Og sidst, men ikke minst: en social revolution vil aldrig ha utsigt til held hos os uten tilslutning fra den store del av landarbeidere og smaabrukere.

Vi har en kjæmpeoppgave liggende for os — Arbeiderklassens aandelige modning for socialismen, solidarisk sammensveisning av arbeiderklassen i land og by. Først naar den oppgave er løst, kan vi sies at staa beredt til at træ ind i klassekampens sidste fase.

Maa vi altsaa medgi, at forutsetningen som tesarne gaar ut fra briter — iethvertfald for vort lands vedkommende — er det følgelig ogsaa klart, at den i tesarne optrukne strengt centraliserte organisation av partiet falder bort som upaakrævet. «Jernhaard disiplin» — «et particentrum med den mest vidtgaaende magt, autoritet og myndighet» — vil være nødvendig at etablere for en arbeiderklasse som er inde i en borgerkrig med vaaben i haand. En sterkt centralistisk ordning kan by paa fordele ogsaa under andre omstændigheter end akkurat borgerkrig, dersom det store flertal av arbeiderne var naadd saa langt i socialistisk tænkning og klassebevissthet, at de til enhver tid var parat til at sætte selv den største indsats ind

i tilfælde en eksekutivkomite eller en anden centralmyndighet skulde gripe parolen. Men det kan ikke med grund paastaaes, at en saadan ordning bedre end vor nuværende vil irettelægge opplysnings- og agitationsarbeidet og derved indirekte bidra til at dygtiggjøre arbeiderklassen for gjennomførelsen av socialismen.

Saadan som forholdene for tiden er hos os, er en sterkt centralisert ordning som den Moskva kræver, ikke bare overflødig, men fremmed og stridende mot den utvikling arbeiderbevægelsen har hat hos os.

*

Arbeiderbevægelsen i Norge er i egentlig forstand en *massebevægelse*. Moskva synes derimot at ta sigte paa at organisere kun den mest klassebevisste del av arbeiderne. Den norske arbeiderbevægelse vender sig til smaakaarsfolket i land og by og søker at dra dem ind, ikke bare under bevægelsens paavirkning og agitation, men ogsaa under det fulde *medarbeiderskap* med det ansvar, de rettigheter og de forpligtelser som derav følger. Denne fremgangsmaate har baaret socialismen frem i vort land og søkt at skape den solidaritet inden hele vort arbeidende folk, som skal være den sikre grundmur for reisingen av et socialistisk samfund. En organisationsform, som den tesarne kræver, indenfor en snever kommunistisk ramme, med systematisk «utrensning» av anderledes tænkende socialister, vil kunne indebære den fare, at vi berøver os vilkaarene for socialismens frie vekst og utfoldelse.

Mindskes medlemmernes ansvar, sløves dermed ogsaa deres interesse og deres deltagelse i den indre partivirkosomhet. Istedet aapnes mulighetene for personforfølgelse og en diktatorisk byraakratisme, som vil kunne tilføie vor arbeiderbevægelse et ulivssaar for lange tider. Vi har hittil tænkt os *arbeiderklassens diktatur* som gjældende arbeiderklassens form for magtutøvelse i forhold til et overvundet, men endnu kampberedt borgerskap i den første overgangstid. Vi har ikke kunnet tænke os det som en arbeider-elites diktatur over den store arbeidermasse. Vi vil iethvertfald ikke godkjende at princippet faar dette indhold.

Skal partiet handle i overensstemmelse med tesernes paabud, kan vi ikke forstaa andet end at dette maa føre til *splittelse og rivninger inden baade de politiske og de faglige organisationer*, og vi kan vanskelig tænke os andet end at dette vil hævde en sund utvikling av saavel den faglige som den politiske bevægelse.

Moskvateserne gaar ogsaa ut paa at den norske fagbevægelse skal avbryte al forbindelse med den store faglige Internationale og slutte sig til den nydannede faglige Internationale i Moskva. En saadan fremgangsmaate har hittil ikke været anerkjendt av vore organisationer. Den norske fagorganisation har altid kjæmpet for fagbevægelsens enhet baade nationalt og internationalt. Det maa derfor betragtes som skadelig for arbeiderklassens

faglige kamp, om det internationale samarbeide skulde bli brutt og der skulde opstaa et kampforhold mellem de forskjellige landes fagorganisationer paa grund av striden om Internationalen. Det synes indlysende, at der ikke kan bli noget samarbeide mellom landsorganisationerne og forbundene verden over under de store konflikter og lockouter, hvis det ene lands fagorganisation gir sig til at bekjempe den Internationale som det andet lands fagorganisation tilhører. Det rigtige bør være her som ellers, at samtlige fagorganisationer samles i den fælles Internationale, hvor de har fuld anledning til at fremholde sine synsmaate.

Mindretallet vil ogsaa peke paa, at landsstyrets flertals forslag om *reservationsret* og *pligt* for fagforeningsmedlemmer i praksis kan befryktes at ville medføre splid og rivninger indenfor fagforeningerne. I alle fagforeninger skal der ifølge teserne dannes kommunistiske fraktioner som skal bestræbe sig for at «underordne fagforeningerne under partiets ledelse». Og «grundlaget for det kommunistiske partis hele virksomhet» er at der dannes «kommunistiske celler» bl. a. ogsaa i fagforeningerne. «I pressens spalter, paa møterne, i fagforeningerne, i de kooperative foreninger — overalt» skal disse celler «systematisk brændemerke reformisterne av alle avskygninger».

Vi skal ikke her i deltalj indgaa paa hvilke ytringsformer en saadan virksomhet vil kunne faa i fagfor-

eningerne. Sammenholdt med flertallets forslag om *reservationsret* og *pligt* vil det ganske sikkert virke som en brandfakkel. Og resultatet kan bli enten splittelse eller en passivitet som vil skade og hævde ikke alene fagforeningsarbeidet i sin almindelighet, men ogsaa det socialistiske arbeide.

Teserne slaar fast den opfatning, at indtil erobringen av samfundsmagten er fuldbyrdet, vil det kommunistiske parti indenfor sine organiserte rækker omfatte bare et mindretal av arbeiderne. Først efterat arbeiderklassens diktatur har faat raadighet over saa mægtige paavirkningsmidler som presse, skole, kirke, parlament o. s. v., og det borgerlige samfunds endelige nederlag er indlysende for alle, først da vil næsten alle arbeidere begynde at træ ind i rækken av det kommunistiske parti. Indtil saa sker, vil — efter tesernes mening — det kommunistiske parti under gunstige omstændigheter formaa at øve bestemmende indflydelse over alle proletariske og halvproletariske lag av befolkningen. Det kommunistiske partis medlemmer skal trænge ind overalt, splitte og ødelægge reformismen og «centrum», for selv at bli aanden og viljen i hele arbeiderbevægelsen og med jernhaard disiplin føre arbeiderklassen til erobring av den politiske magt.

Teserne er gjennomglødet av revolutionær trang og vilje. I sin intensitet bærer de gjenskinnet av den store russiske revolution, og de eier en værdi som uasset hvordan man stiller sig til deres praktiske

utformning vil være av varig betydning.

Alle veie fører til Rom, sier et gammelt ord. Men ikke alle er like bra at gaa. Den vei som fører sikrest frem er i virkeligheten den korteste. Vi kan ikke bedømme de russiske forhold og den vei mot frigjørelsen arbeiderne der bør vælge. Vi sympatiserer med vore russiske klassefæller og beundrer deres ofervilje og handlekraft.

For vort lands vedkommende er vi viss paa, at frigjørelsen ikke vil komme før arbeiderklassen i by og bygd ved socialistisk agitation og opplysning er modnet, forberedt og sveiset sammen til en mægtig enhet, som kun vil det ene, vil det under enhver omstændighet: *Socialismens gjennomførelse*.

Vi er ikke kommet langt paa veien endnu, og vi er langt fra saa mange paa marsjen, som vi bør bli. Men farten og tilslutningen økes ikke ved splittelse og rivning, ved at «brændemerke» og «renske ut». Ved det kan vi opnaa at stagnere bevægelsen og skjære nogen av dens sterkeste røtter over. I sin ytterste konsekvens vil det kunne føre til reaktion, til død kommunistisk rettroenhet, til en steril byraakratisme — et vrægebillede av en socialistisk levende arbeiderklasse. Med kjendskap til vort folkelyne, vore organisationer, vort spredte bedriftsliv — netop med vore forhold for øie, er det nærliggende for os at peke paa den fare som en saadan «utrensknings»-metode vil kunne bli for vor bevægelses frie og

sunde utvikling. Hvad der nu trænges er *samling*. Ethvert skille som ikke er naturlig er en svækkelse.

*

Kongressen i Moskva har i en række tesar fastslaaet den 3. Internationales forhold til parlamentarismen og trukket op en detaljert plan for partiernes parlamentariske virksomhet. Parlamentet skal efter disse ikke være en skueplads for kamp om reformer, om bedring i arbeiderklassens stilling. Det skal være et støttepunkt, en arbejdsplads for revolutionær virksomhet. Valgkampen maa ikke føres som jagt efter størst mulig antal mandater, men som en revolutionær mobilisering av masserne. Parlamentsfraktionen maa nøie underordne sig centralledelsens beslutninger og direktiver og føre sit arbejde med det maal for øie at sprænge statsmaskinen og ødelægge det borgerlige parlament.

I de *kommuner*, hvor partiet har flertal, skal det bl. a. drive revolutionær agitation mot den borgerlige centralmyndighet, gjennomføre — eller søke at gjennomføre — bevæbnet arbeidermilits osv. Virksomheten maa altsaa indgaa som del av det almindelige opløsningsarbeide inden det kapitalistiske system.

Det er efter vor mening et faafængt arbejde at ville opstille en detaljert international plan for revolutionære arbeiderpartiers parlamentariske virksomhet. Det bør som saa meget andet overlates de

enkelte partier, idet disse alene kan ha betingelser for at bedømme hvilken taktik en given situation og forholdene i det enkelte land kræver.

Landsstyrets flertal gaar i sin indstilling temmelig let over dette avsnit av Moskva-kongressens beslutninger. De refererer partiets love og de sidste landsmøters paalæg om et mere intimt samarbeide mellem stortingsgruppen og partistyret, og uttaler at dette i alt væsentlig tilfredsstillende det som oppstilles i tesarne angaaende parlamentarismen.

Vi maa gjøre opmerksom paa at dette langtfra er tilfældet.

Angaaende stortingsfraktionens forhold til partistyret (centralledelsen) bestemmer tesarne bl. a.:

Partistyret maa være ansvarlig for parlamentsfraktionens hele arbejde.

Partistyret skal bekræfte valg av fraktionens formand og styre.

Partistyret maa i fraktionen ha en fast representant med vetoret, og i alle viktige politiske spørsmaal maa fraktionen paa forhaand utbe sig retningslinjer fra partistyret.

Partistyret har ret og pligt til under en forestaaende stor aktion av kommunistene i parlamentet at opstille fraktionens ordfører, henholdsvis at kræve av ham at han paa forhaand forelægger hovedlinjerne i sin tale eller selve talen til approbation, osv.

Sterkere kan paalægget om fraktionens lojalitet og vilje til samarbeide neppe markeres. Og det er unegtelig ingen daarlig logik i det ræsonnement, at en fraktion

som i den grad gjøres til nul og naiks i sine egne affærer, ogsaa erklæres uten ansvar.

Forøvrig er vi ikke enig med landsstyrets flertal i at disse bestemmelse er det centrale krav i tesarne om parlamentarismen. Det som har større betydning, er det rent *negative indhold* tesarne gir partiets parlamentariske arbejde. Parlamentet skal ikke være skueplads for kamp om reformer, for bedring av arbeiderklassens stilling. Vort parti skal ikke delta i parlamentet for at gjøre organisk arbejde der, men for at sprænge statsmaskinen og ødelægge selve parlamentet. Vi bør da ha klart for øie, at den borgerlige stat hos os ikke kan sies at være bragt ut av politisk og social likevegt. At følgelig derfor heller ikke vort parlament er særlig egnet som arbeidsplads for revolutionær virksomhet i egentlig forstand. Vel kan og bør vort partis representanter nytte hver anledning som gives til fra parlamentets tribune at drive revolutionær agitation, men at la det bli bare med det, vilde hverken ødelægge parlamentet eller den borgerlige stat, — men derimot ganske sikkert vort partis utsigter ved valgene. Vort revolutionære fremstøt bør lægges i den utenomparlamentariske masseaktion. Omend vor stortingsfraktion kan støtte til, venter vi os dog ingen avgjørelse gjennom det parlamentariske arbejde. Det er vel ogsaa netop denne vurdering som drager skillet mellom den *reformistiske* og den *revolutionære*

parlamentarisme. Vort partis deltagelse i valgkampen og i det parlamentariske arbejde har været — og vil fremdeles bli — av særlig betydning for partiets vekst og fremgang. Gjennem det kan vi faa folk i tale og naa frem til lag av befolkningen som ellers vilde staa fjernt fra vor bevægelse. Særlig gjelder det landarbeidere, fiskere og funktionærer. Men da maa vi ogsaa ta opp spørsmaal som interesserer disse mennesker, opgaver hvis løsning betyr forbedring av hele det arbeidende folks kaar, og som er i flugt med vort prinsipielle program. Vi har opgaver inden det nuværende samfund, som vi ikke kan la ligge. Vi vil peke paa de mange poster paa vort arbeidsprogram: *Boligsaken, Skattespørsmaal, Folkepension, Barneforsorg, Skolespørsmaal* osv.

Skulde vi la dette fare?

Tesarne fordømmer arbeidet for reformer og oppstillingen av et saakaldt mindsteprogram. Skulde vort parti godkjende tesarne om det parlamentariske arbejde og indrette sig derefter, vil det bli til ubotelig skade for partiet, og vi bør helst la være at delta ved valgene.

*

Ifølge statutterne for den 3. Internationale skal de tilsluttede partier danne illegale organisationer. Av landsstyrets flertals redegjørelse fremgaar at den norske delegation stemte imot denne bestemmelse, og mindretallet deler deres standpunkt i saa henseende.

Likeledes finder vi det ikke bare

upaakrævet, men direkte skadelig for partiet, om det skulde forandre navn.

I henhold til det foran anførte vil mindretallet derfor foreslaa, at landsmøtet fatter følgende

beslutning:

Det norske arbeiderparti fastholder anerkjendelsen av masseaktionen som det avgjørende middel i klassekampen, raadssystemet og arbeiderklassens diktatur og vil fortsætte sit arbeide for socialismens gjennomførelse paa dette grundlag og efter de

retningslinjer, som er vedtat paa de sidste landsmøter.

Saaledes som forholdene ligger an i vort land finder landsmøtet ikke at kunne godkjende de av den 3. Internationales 2. kongres vedtagne beslutninger.

Partiorganisationen.

A. Præmisser.

De krav som stilles til partiorganisationen, gjør det nødvendig at foreta endel forandringer i partiets organisation og som følge derav endel ændringer i lovene. Det gjælder omorganiseringen av kreds-, fylkes- og bypartiene, opprettelse av partiapparater i distriktene, en større spesialisering av partiadministrationen, lovbestemmelser om indførelse av reservationsret og reservationspligt, opprettelse av agitatorskorps og enkelte andre bestemmelser.

I. Partiets samorganisationer.

Den tidligere valgordning førte til oppløsning av alle amtspartier paa 3 nær og dannelsen av kredspartier. Hver kjøbstad beholdt dog sine samorganisationer uanset kredsinddelingen for byenes vedkommende.

Efter den nye valgordning er imidlertid fylkerne atter blit politiske enheter. Dette har ført til at spørsmålet om at gaa tilbake til fylkespartier paany er blit aktuelt. Denne omlægning har ogsaa vist sig ønskelig for at kunne magte at ansætte fastlønnede fylkes- eller distriktsekretærer.

Partiorganisationen i Buskerud har allerede gaat over til fylkesparti og har ansat egen sekretær. Kredspartiene i Vest-Agder har fra 1. januar dannet fylkesparti. I Akershus er det fattet beslutning om en lignende omlægning. I Vestfold, Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre, Nordland, Troms, Hedmarks og Oplands fylker er det nedsat fylkesutvalg og saaledes etablert samarbeide mellem kredspartiene. Partiorganisationene i Finmarks fylke har besluttet at danne fylkesparti. Sør-Trøndelag har hele tiden beholdt sin fylkesorganisation. I Nord-Trøndelag og Aust-Agder har man likeledes opretholdt fylkesorganisationer, dog er Namdalen skilt fra Indtrøndelagens Arbeiderparti og Setesdalen fra Aust-Agders. I Østfold har et fylkesmøte besluttet at foreslaa for avdelingene og samorganisationene, at fylkets bygder og byer slaes sammen i ett fylkesparti. Paa forskjellige steder er rammen for kredspartiene utvidet. Saaledes er Indre og Ytre Sogns kredspartier sammensluttet i ett. En lignende sammenslutning er skedd paa Nordmør, i Helgeland og for Nordre del av Troms fylke.

Landsstyret vil anse det ønskelig at partiets samorganisationer omfatter et fylke med dets byer, bygget paa herreds- og bypartier.

Land og by hører som regel naturlig sammen. En slik sammenlutning vil ogsaa i høi grad lette løsningen av spørsmålet om fast ansatte distriktssekretærer, bidra til større samling av fælles bladforetagender og i det hele fremme et planmessig opplysnings- og organisationsarbeide. En undtagelse danner de større bypartier som Kristianias, Bergens, Trondhjems og Stavangers arbeiderpartier, muligens ogsaa Drammens og Kristiansands. De bør vel fremdeles staa direkte tilsluttet landspartiet. Naar et samarbeide falder naturlig og praktisk bør dog disse bypartier sammen med de tilstøtende fylkespartier være med at opprette faste partiapparater med fastlønnede distriktssekretærer.

Man finder det imidlertid fortidlig paa det forestaaende landsmøte at *paalægge* partiorganisationene en omlægning fra kreds- til fylkespartier. En øieblikkelig omlægning vil paa enkelte steder i landet støte paa mange vanskeligheter, og man risiker at rive istykker istedet for at samle og bygge op. Derfor maa partiorganisationene gives en viss tid. Landsmøtet iaar maa av den grund nøie sig med at *tilraade* en omlægning, saa kan man med de erfaringer man vil vinde, paa næste landsmøte fastsætte bindende regler for at fylkespartier skal være grundenheten for tilslutning til partiet, dog saaledes at det blir gjort undtagelse for de større byer.

Ut fra disse forutsætninger vil det bli foreslaaet forandring i § 2. Overalt hvor kredspartiene foreløbig opretholdes, maa der nedsættes arbeidsutvalg og dannes partiapparater til varetagelse av de fælles interesser partiorganisationen har i et fylke.

Bortset fra disse bestemmelser er det nødvendig at de byer som vælger sammen, danner et særlig fælles valgapparat. Men om det finder man det ikke nødvendig at vedta særskilte lovbestemmelser, men henviser til regler for nomination.

II. Faste partiapparater.

Forutsætningen for dannelsen av utvidede samorganisationer er at der opprettes faste partiapparater med avlønnede sekretærer, som helt kan ofre sig for organisations- og opplysningsarbeidet. Det er ikke mulig at rekke over alle distrikter og drive et *metodisk* arbeide ved frivillig og tilfeldig hjelp. Flere fylkespartier har allerede besluttet at opprette slike sekretærstillinger. Men det er paakrævet i alle fylker. Det haster ogsaa med at faa disse partiapparater istand. Derfor vil man foreslaa at der i forbindelse med lovbehandlingen vedtages en beslutning om at samorganisationene paalægges at ansætte fastlønnede sekretærer.

Kontingenten til samorganisationene maa forhøies betraktelig. Ellers vil de ikke kunne fylde sine oppgaver. Det kunde være grund til at forhøie kontingenten til landspartiet, slik som kravene vokser. Men av hensyn til samorganisationenes økede virksomhet, som nu i første rekke maa støttes, vil man ikke foreslaa nogen kontingentforhøielse til partiets kasse.

III. Specialisering av partiadministrationen.

Eugène Olaussen har indsendt forslag om specialisering av partiorganisationen for at man skal naa det en kommunistisk organisation skal være. Der foreslaaes derfor opprettet følgende centraler:

1. Agitationscentral. 2. Organisationscentral. 3. Opplysningscentral.

Det ligger i sakens natur, at det med partiets utvikling kræves en større specialisering av arbeidet. Man har forøvrig længe været opmerksom paa denne side av organisationsspørsmålet. Saaledes blev forlagsvirksomheten i 1918 skilt ut fra partikontoret og organisert som en egen administratation med egen forlagschef og under kontrol av en komité, nedsat av centralstyret. Da partiet i 1919 overtok Aktietrykkeriet, blev dets administration underlagt et eget styre, hvori ogsaa landsorganisationen og trykkeripersonalet er representert. Ifjor blev skolevirksomheten overlatt en fælleskomité som er valgt av partiet og landsorganisationen. Fra iaar er pressekontorets ledelse, pressefondets administration og det økonomiske samvirke mellom partiets blad- og trykkeriforetagender overtat av partiet og landsorganisationen i fællesskap under én administration.

Den rent partimæssige virksomhet gjør det nu ogsaa paakrævet at gaa til en viss specialisering. Landsstyret vil derfor foreslaa at der ansættes sekretærer, som faar det nærmeste ansvar for hver sin virksomhetsgren eller central. Foreløbig ansættes a) en sekretær for partikontorets administration, og b) en sekretær for agitations- og organisationsarbeidet. Sekretærene ansættes av landsstyret. De har ret til at delta i central- og landsstyrets møter, men uten stemmeret. Landsstyret maa naturligvis ha bemyndigelse til at ansætte flere sekretærer og gaa til en yderligere specialisering av arbeidet naar det viser sig nødvendig og økonomisk tilraadelig. For at bistaa sekretæren for agitations- og opplysningsarbeidet nedsættes et utvalg. Den skriftlige agitation og deriblandt utgivelse av flyveblade bør fremdeles ligge under forlaget og forlagskomiteen.

Det voksende arbeide og den specialisering man er blit nødt at gaa til, gjør det paakrævet at en bestemt tillidsmand paalægges at føre tilsyn med de forskjellige virksomheter. Denne pligt bør tillægges formanden. Paa grund av det sterkt økede arbeide som saaledes paalægges formanden, maa det være adgang for landsstyret til at godtgjøre ham for hans arbeide i partiets tjeneste.

IV. Reservationsret og reservationspligt.

De lovbestemmelser som foreslaaes indført i saa hensende, er begrundet i indstillingen om partiets forhold til Internationalen.

V. Agitationskorps.

Dersom det skal være mulig at drive et planmessig opplysnings- og agitationsarbeide maa alle interesserte og arbeidsvillige kræfter organiseres og sættes i virksomhet. I alle partiets organisationer maa der dannes agitationskorps, som staaer under herreds- og by-

partiernes ledelse. Der foreslaaes vedtat en særskilt beslutning om agitationskorpserne. Nærmere regler eller arbeidsplaner utarbeides og utsendes av centralstyret.

B. Forslag til lovforandringer.

§ 1 forandres saa den herefter kommer til at lyde (det kursiverte er nyt):

Formaalet er at samle til et enig parti alle organisationer i Norge, som *kjæmper for arbeiderklassens frigjørelse etter de kommunistiske retningslinjer.*

Dette angis nærmere i det *program og de taktikkuttalelser*, landsmøtet vedtar.

§ 2. Punkt 1, uforandret. Punkt 2 ændres derhen:

Partiforeninger i samme kommune — i by og paa land — slutter sig sammen i by- og herredspartier. By- og herredspartier i samme fylke danner én samorganisation, fylkespartiet. En undtagelse gjøres for de større bypartier. Centralstyret kan gi tilladelse til at kreds-partier fremdeles kan opretholdes som samorganisationer, naar det (som foreskrevet i punkt 6) paa anden maate etableres samarbeide mellem de forskjellige organisationer i samme fylke.

Punkterne 3, 4 og 5 beholdes uforandret.

Punkt 6, første sætning, forandres, saa det kommer til at hete: «Saalænge kreds- eller distriktsorganisationer opretholdes, pligter disse i hvert fylke at samarbeide i alle politiske og organisationsmæssige saker vedrørende fylket o. s. v. som nu.

Punkt 7, uforandret. § 3, uforandret.

I § 4, punkt 2, foran fylkesorganisation indskytes ordet *samorganisation* (fylkes-, kreds- eller byorganisationer sættes i parentes).

I punkt 6 byttes ordet «partiets sekretær» med *centralstyret*.

Til punkt 7 tilføies:

«De av landsstyret ansatte partisekretærer har ret til at delta i landsmøtets forhandlinger paa samme vilkaar.»

Forøvrig blir § 4 uforandret.

§ 5. I fortegnelsen over centralstyremedlemmer i punkt 2 utgaar sekretæren, hvorfor der vælges 5 istedetfor nu 4 repræsentanter til centralstyret.

Efter dette kommer sidste sætning i punkt 2 til at lyde:

Formand, næstformand og redaktør vælges ved særskilt valg med absolut flertal.

De øvrige punkter i § 4 uforandret.

§ 6, uforandret.

Som ny § 7.

Formanden leder i forbindelse med centralstyret partiets arbeide og fører tilsyn med de forskjellige partivirksomheter.

Fratrær formanden sin stilling, fungerer næstformanden til landsmøtet. Har næstformanden ikke anledning til at paata sig dette hverv, konstituerer landsstyret en midlertidig formand.

Den nuværende § 7 blir § 8. § 8 i de nuværende love utgaar og erstattes med en ny § 9:

1. Landsstyret ansætter:

a. En sekretær for partikontorets administration. Vedkommende har ansvaret for regnskapene og de forskjellige kasser og stiller saadan garanti som centralstyret forlanger. Han fungerer som protokolsekretær og utfører forøvrig det arbeide som av styret blir paalagt ham.

b. En sekretær som har til særopgave at organisere partiets agitations- og organisationsvirksomhet i forstaaelse med et agitationsutvalg, nedsat og kontrollert av centralstyret og forøvrig besørge det arbeide der blir paalagt ham av styret.

2. For sekretærene gjælder 3 maaneders gjensidig opsigelsestid. Hvis de viser grov forsømmelighet i tjenesten, kan de straks avskediged av centralstyret, men de har ret til at indbringe sin sak for landsstyret.

3. Redaktøren, sekretærene og andre heltlønnede tillidsmænd og funktionærer i partiets tjeneste kan ikke uten centralstyrets samtykke paata sig andet lønnet arbeide eller lønnede hverv.

4. Regnskapene avsluttes ved utgangen av hvert kalenderaar. Den nuværende § 9 blir derefter § 10. Uttrykket like antal suppleanter byttes med: to varamænd.

Som ny § 11. *Reservationsret og reservationspligt.*

1. I de fagforeninger som er indmeldt i partiet, kan fagforeningsmedlemmer som ønsker det, reservere sig fra at bli betragtet som partimedlemmer og gir derved avkald baade paa de pligter og de rettigheter som følger med partimedlemsskap.

Fagforeningsmedlemmer som staar i andre politiske partier (borgerlige eller det høiresocialistiske) kan ikke være medlemmer av Det norske arbeiderparti. Personer som ikke bøier sig for partiets beslutninger, kan heller ikke bli staaende som partimedlemmer.

Dersom de ikke selv frivillig reserverer sig, maa vedkommende fagforening eller politiske samorganisation paalægge dem reservationspligt. Et fagforeningsmedlem som av sin forening paalægges reservationspligt, har ret til at indbringe sin sak til prøvelse for den politiske samorganisations styre.

Vedkommende kan derefter indanke sin sak til avgjørelse for partiets central- eller landsstyre. En slik anke maa indbringes gjennom den politiske samorganisations styre.

Fagforeningsmedlemmer som ikke tilhører partiet (reservanter) kan i sine foreningsmøter ikke delta i behandlingen av organisationsmæssige partianliggender, som innstillinger til landsmøter, valg av parti-tillidsmænd etc.

2. Ensartede medlemskort for alle partimedlemmer utstedes av partikontoret og formidles gjennom samorganisationene.

I den nuværende § 10, som herefter blir § 12:

Som nyt punkt 1:

Styrer og tillidsmænd i partiet er forpligtet til, naar det er anledning til det, at forelægge alle vigtige spørgsmaal til behandling paa medlemsmøter.

Punktene 1, 2 og 3 blir derefter 2, 3 og 4 o. s. v. og blir uforandret.

Til det nuværende punkt 3, som lyder saaledes:

«Partiets stortingsrepræsentanter skal sammen med centralstyret holde møter saa ofte det av centralstyret findes paakrævet eller naar nogen av stortingsgruppen anmoder derom til raadslagning om taktik og forslag, som foreligger til behandling i stortinget. Det er centralstyrets pligt at anordne disse gruppemøter, hvortil indvarsling sker av partiets sekretær.

Centralstyret — eventuelt landsstyret — bør om nødvendige fatte beslutning om hvad der er partiets stilling til den foreliggende sak» —

tilføies:

Centralstyret skal være repræsenteret ved stortingsgruppens møte.
Forøvrig blir paragrafen uforandret.

Den nuværende § 11 blir § 13.

C. Forslag til beslutninger.

1. Da det er en bydende nødvendighet at drive et metodisk opplysnings- og organisationsarbeide, maa det i alle distrikter eller fylker opprettes faste partiapparater med lønnede sekretærer, som helt kan ofre sig for partiarbeidet. Det henstilles til partiorganisationene at forhøie kontingenten til samorganisationene, saa de kan sættes istand til at løse denne opgave.

2. Partiets organisationer paalægges at organisere agitatorskorpser som staar under by og herredspartiens ledelse.

Agitatorskorpserne har som nærmeste opgave at agitere for partipressen, sprede litteratur og bistaa med at fremme opplysnings- og agitatorsarbeidet. Nærmere regler og arbeidsplaner utarbeides og omsendes av centralstyret.

Revidering av partiets programmer.

Landsstyret anser det nødvendig at det foretages endel forandringer i de nuværende programmer. Da det vil være umulig at faa tilstrekkelig tid til utarbeidelse av nye programforslag, som kan forelægges partiets organisationer til en grundig behandling før det forestaaende landsmøte, foreslaes det at landsstyret faar fuldmagt til at opnævne en programkomité paa 9 medlemmer. Landsstyret sender komiteens forslag til partiavdelingerne til uttalelse, hvorefter det forelægges neste landsmøte til behandling.

Regler for nomination av partiets stortingskandidater.

27. november 1920 sendtes følgende skrivelse til Odelstinget, konstitutionskomiteens formand og stortingsgruppen:

«I den forsterkede konstitutionskomité's indstilling O. XV. til odelstinget angaaende nominationslov § 5 heter det:

«Partiets medlemmer som er bosat i valgsognet og har fyldt 23 aar, og hvis stemmeret ikke vites at være tapt eller suspendert skal ha adgang til møtet. Til utsendinger kan bare vælges personer som antas at være stemmeberettiget i valgsognet.»

Centralstyret for Det norske arbeiderparti vil paa det indeständigste fraraade denne bestemmelse. Gjennem alle aar siden 1887 har alle voksne mænd og kvinder kunnet være medlemmer av Det norske arbeiderparti, uanset alder. Nogen bestemmelse om aldersgrænse findes ikke i partiets love. Det har været overlatt de enkelte partiforeninger, og i almindelighet staa det i foreningenes love at enhver som er over 17 aar kan bli medlem.

Denne adgang har arbeiderungdommen benyttet sig av og partiet tæller idag tusenvis av medlemmer under 23 aar.

Det har altid været et hævdundet princip inden Det norske arbeiderparti at alle medlemmer, som har sit medlemsskap i orden, skal ha alle rettigheter og saaledes ogsaa være med paa at utpeke partiets kandidater til alle offentlige institutioner.

Det norske arbeiderparti befinner sig netop i denne henseende i en særstilling sammenlignet med de andre politiske organisationer, idet disse ikke paa nogen maate har faat den organiserte tilslutning av ungdom som vort parti. Vi mener derfor at det netop i dette punkt maa tas tilbørlig hensyn til Det norske arbeiderpartis love og særegne organisation. Princippet om at alle medlemmer skal ha alle rettigheter er saa viktig for os, at vi ikke kan gi slip paa det, selv om Det norske arbeiderparti helt skal miste reise-godtgjørelsen, og saaledes gi de andre politiske partier en økonomisk fordel.

Man vil derfor sterkt tilraade at Gjøsteins og Enges forslag vedtas, hvorved det omhandlede punkt i § 5 kommer til at lyde:

«De av partiets medlemmer som er bosat i valgsognet skal ha adgang til møtet.»

Samtidig vil man anbefale at ordet stemmeberettiget i § 2, 5. avsnit utgaar.»

Stortinget tok intet hensyn til vor anmodning om at rette § 5 i overensstemmelse med arbeiderpartiets synspunkt. I henhold til nominationsloven kan derfor ikke ungdommen delta i nominationsmøtene og likeledes blir alle utlændinger, der er partiføller, stengt ute.

Nominationsloven § 1, 2. punkt, sier at tilsidesættelse av lovens regler ikke bevirker nominationens ugyldighet.

Spørsmålet blir derfor om Det norske arbeiderparti for at oppnaa reise- og kostgodtgjørelse for utsendingene til nominationsmøtene skal fire paa sin tidligere praksis og indrette sig efter stortingets beslutning.

Landsstyret er ikke i tvil om at dette ikke maa ske. Det gaar ikke an at opta ungdom som medlemmer av partiet med alle et medlems forpligtelser men uten et medlems ret til at delta i nominationen av partiets stortingskandidater. Heller ikke kan vi utelukke utenlandske partiføller fra at delta i nominationen. Dette vilde være et aapent brud med vort partis tidligere praksis og dets internationale synsmaate.

Landsstyret vil derfor foreslaa at

Det norske arbeiderpartis nomination av stortingskandidater foregaar efter de regler som partiets landsmøte vedtar. Lov om nomination ved stortingsvalg av 17. december 1920 benyttes ikke.

Paa partiets landsmøte i 1920 blev det besluttet at forbigaa nominatonsreglene i paavente av den nye valglov. Paa landsmøtet i 1919 blev det vedtat foreløbige nominationsregler med forholdstalsprincippet for øie. Disse kan i det væsentligste benyttes.

I hvert valgdistrikt nedsættes et valgutvalg. Hvor valgdistriktet bestaar av et fylke eller en by bestaar utvalget av styret for den politiske samorganisation i byen eller fylket. Hvor valgdistriktet bestaar av flere byer, maa hver bys samorganisationsstyre vælge et medlem av det fælles valgutvalg. Dette utvalg ordner nominationen og leder valgarbeidet.

Landsstyret vil anbefale at nominationen foregaar slik, at valgutvalget opfordrer hver forening i valgdistriktet til at bringe stortingskandidater i forslag.

Derpaa sammenkalder utvalget et repræsentantskap for valgdistriktet, som alle distriktets partiforeninger har ret til at sende repræsentanter til. Dette repræsentantskap foretar den endelige nomination. Se alternativ A.

Finder valgutvalget, at økonomiske vanskeligheter er til hinder for at nominationen foregaar paa denne maate, blir nominationen at foreta ved uravstemning i foreningene. Isaafald utfærdiger valgutvalget forslag til kandidater. Det foreslaar mindst saa mange kandidater som efter loven skal opføres paa stemmesedlen. Forslagslisten sendes samtlige foreninger til uravstemning. Valgutvalget mottar samtlige stemmesedler og foretar optælling. Dog kan utvalget bemyndige vedkommende samorganisations styre til at gjøre dette. Se alternativ B.

Landsstyret vil i henhold hertil foreslaa følgende regler til vedtagelse:

Alternativ A.

1. I hvert valgdistrikt nedsættes et valgutvalg. Hvor der i distriktet er en samorganisation for partiet (by- eller fylkesparti) bestaar utvalget av organisationens styre. Hvor der er flere samorganisationer vælger hver av disse et medlem av utvalget, fortrinsvis formanden. Utvalget paaser at nominationen foregaar paa betryggende maate og forestaar ledelsen av det fælles valgarbeide.

2. Hver forening i valgdistriktet opfordres til at bringe stortingskandidater i forslag. Forslagene med kandidatens stemmetal,

sendes valgutvalgets formand. Derpaa sammenkaldes et repræsentantskapsmøde, som alle distriktets partiorganisationer har repræsentationsret til. Hver forening har ret til at sende en repræsentant for hvert paabegyndt 100 medlemmer. Hvis organisationsforholdene i distriktet gjør det ønskelig, kan repræsentationsretten utvides til en repræsentant for hver paabegyndt 50 medlemmer, eller ogsaa indskrænkes til en for hver paabegyndt 200 medlemmer. Dette bestemmes av by- eller fylkespartiet — i tilfælde av tvist av centralstyret.

3. Repræsentantskapet foretar den endelige nomination av partiets kandidater.

Alternativ B.

1. Som alternativ A. 1.

2. Valgutvalget sender alle partiavdelinger sit forslag til stortingskandidater. Der foreslaes mindst saa mange kandidater som efter loven skal opføres paa stemmesedlen. Forslaget sendes saa betids at uravstemningen kan være færdig i god tid før valget.

3. Alle partiforeninger foretar derefter uravstemning. Foreningene er ikke bundet av indstillingen. De maa ordne det slik at medlemmene faar let adgang til at delta i uravstemningen. Den kan derfor foregaa til forskjellige tider og paa forskjellige steder, men maa altid foregaa under betryggende kontrol. Avstemning foregaa ved personlig fremmøde og ved avgivelse av stemmesedler. Disse opbevares indtil avstemningen er avsluttet og optælles under et av valgutvalget eller av vedkommende samorganisations styre efter utvalgets bestemmelse. Foreningene maa føre fortegnelse over de partimedlemmer som avgir stemme. Denne fortegnelse maa paa forlangende tilstilles valgutvalget til gjennemsyn.

Paa stemmesedlen maa angives den nummerorden, man vil ha kandidatene opstillet i. Hvis nummertal ikke er angit, regnes nummerordenen efter den rækkefølge hvori kandidatene er opført paa stemmesedlen. Den som saaledes faar de fleste stemmer som nr. 1, opføres som nr. 1 paa valglisten osv.

En fremgangsmaate der er avvikende fra de foreslaaede er ikke gyldig, medmindre Det norske Arbeiderpartis centralstyre har approbert den.

Den socialistiske skolevirksomhet.

Ledelsen av den socialistiske skolevirksomhet er overtat av en fælleskomité, nedsat av partiets centralstyre og landsorganisationens sekretariat. Komiteen har utarbeidet og oversendt normalplaner for socialistiske kveldskoler. Det er ved komiteens medvirkning ihøst sat igang 28 kveldskoler med 641 elever. Fra nytaar er en række skoler blit organisert og er i fuld virksomhet. Komiteen har ogsaa ledelsen av den socialistiske dagskole, som i vinter har to semestre.

Landsstyret anser det av stor vigtighet at det paa landsmøtet blir nærmere redegjort for den socialistiske skolevirksomhet og at det blir paalagt alle partiorganisationer overalt hvor det er mulig at sætte igang kveldskoler. Forslag herom vil bli fremlagt paa landsmøtet.

Bedriftsraad og sosialisering.

Kristiania Arbeiderparti har oversendt centralstyret for Det norske Arbeiderparti følgende uttalelse, som blev vedtat av metalindustriens sosialiseringskonferanse 2. og 3. oktober 1920:

Man slutter sig i alt væsentlig til den av arbeiderpartiets landsmøte vedtagne uttalelse i sosialiseringsspørsmålet, der lyder saaledes:

«Socialiseringens formaal er at ophæve kapitalistklassens særfordele og dens herredømme over det økonomiske liv og organisere produktionen, omsætningen og fordelingen av de økonomiske goder efter samfundets behov. De produktive kræfter maa økes. Arbeidskraft, raastoffer og tekniske hjælpemidler maa planmæssig anvendes i det hele folks interesse.

Der organiseres bedriftsraad, distriktsraad og brancheraad med et landsraad, som faar den øverste ledelse av og kontrol over næringslivet, saaledes at saavel sakkyndigheden som producenternes og forbrukernes interesser kommer til sin ret.

Den private kapital inddrages ved progressiv formues- og indtægtsskat. begrænsning av kapitalens utbytte og indskrænkning av arveretten. Undtat for inddragning er de drifts- og behovmidler, som det socialistiske samfund stiller til den enkeltes raadighed. Overføring av produktionsmidlene til samfundseie kan da foregaa mot utløsning, idet utgiftene derved fordeles paa den samlede kapitalistklasse.

De funktioner og virksomheter socialiseres først, som har størst samfundsmæssig betydning og sikrer den bedst mulige kontrol over næringslivet. I første række bør derfor sosialiseringen omfatte de væsentlige økonomiske funktioner, som kapitalforsyningen (banks- og forsikringsvæsenet), kraftforsyningen, raastofforsyningen og livsmiddelforsyningen samt de virksomheter forøvrig, hvor arbeidet foregaa i fællesskap.

Løsningen av sosialiseringsspørsmålet er en forudsætning for socialismens gjennomførelse. En fullstendig sosialisering kan først ventes gjennomført, naar arbeiderklassens magtstilling i samfundet blir saa sterk, at kapitalistklassens motstand kan brytes.»

Dog vil konferansen uttale, at den private kapital inddragning og overføringen av produktionsmidlene til samfundseie ved utløsning forutsætt en fredelig løsning av konflikten mellem kapital og arbeide. En saadan fredelig løsning avhænger av at borgerklassen resignerer og ikke anvender militærmagten i den økonomiske kamp.

Arbeiderklassen maa derfor være forberedt paa med alle midler at maatte forsvare sin magtstilling i den økonomiske kamp. Den direkte konfiskations anvendelse maa man derfor ikke se bort ifra som den eneste vei under en tilspidset kamp

Endvidere finder man at maatte peke paa nødvendigheten av at den økonomiske virksomhet i selve omlægningsperioden organiseres paa basis av en *demokratisk centralisme*. Kun derved kan den plan og oversigt tilveiebringes som muliggjør at arbeiderklassen ved et fast grep paa den økonomiske virksomhet, kan sikre sig herredømmet og kontrollen over denne.

Man vil ogsaa peke paa nødvendigheten av at faa utarbeidet en fyldigst mulig statistisk belysning av det økonomiske liv, utarbeidet av arbeiderbevægelsens organer (bedriftsraadene og deres centralkontor), idet den statistikk som findes er mangelfuld og desuten optat med hensyntagen til privatkapitalistiske særinteresser, hvorfor den er ubrukelig for sosialiseringsarbeidet.

vil i den anledning uttale:

Efterhvert som utviklingen skrider frem, blir det mer og mer klart at privatkapitalen ikke er istand til at bringe orden i produktionsforholdene. Verden kommer ikke til ro, før arbeiderklassen tar magten i samfundet og leder produktionen med det for øie at tilfredsstille behovene. Saa længe kapitalen har magten, vil nationer og folkeslag bli undertrykt og arbeiderklassen vil lide under dyrtid og arbeidsløshet. Der hersker stor varemangel i verden. Allikevel er lagrene overfyldt og fabrikkene stanser. Det kommer av at de store masser av befolkningen ikke har en indtægt, som setter dem istand til at kjøpe produkterne. I denne situation anstrænger privatkapitalen over hele verden sig for at trykke lønningerne ned, hvorved arbeidernes kjøpeevne blir yderligere formindsket. Varene op-hobes i desto større mængder og nye arbeidermasser blir sat ut av virksomhet. Kapitalismen har skapt et kaos, som truer arbeiderklassen med undergang eller med et liv i uværdige slavekaar. Følgen er at klassekampen tilspidnes.

Arbeidernes økonomiske kamp vil, efterhvert som den øker i bredde og styrke, utvikle sig til en kamp om samfundsmagten som er forutsætningen for erobringen av produktionsmidlerne. Et gjennomgangsstadium i denne kamp er kampen om *kontrollen over produktionsmidlerne*. Jo mere anarkiet tar overhaand indenfor produktionslivet, jo mere produktionskræfterne blir misbrukt til fordel for jobbing og spekulation, som snylter paa det syke kapitalistiske samfundslegeme, desto bedre vil arbeiderne forstaa nødvendigheten av at føre kontrol med industrien. Efterhvert som arbeidsløsheten vokser, vil det reise sig et sterkere og sterkere krav fra arbeiderne om adgang til at undersøke, om ikke stansningen av bedriften er en vilkaarlig handling, som har til hensigt at skape varenød eller gjøre arbeiderne myke og medgjørige. Hvis det blir mangel paa raastoffe, vil arbeiderne gjennom sine tillidsmænd (bedriftsraad og brancheraad) forlange at ha et øie med *fordelingen* av raastoffene. Under lønskampe vil arbeiderklassen ha interesse av at kontrollere alle produktionsbetingelser for at kunne gjøre det umulig for kapitalistklassen at fremstille prisstigningen som en følge av de høie lønninger og derved opagitere mot arbeiderklassen smaaborgerkapet og andre som lider under dyrtiden.

Bestræbelserne for at kontrollere produktionen vil danne utgangspunktet for stadige kampe om bedriftsraadenes utbygning. Levedygtige bedriftsraad kan ikke skapes, uten at der er behov for dem. De kan ikke indføres ved lov eller ved blot og bar propaganda. For at bedriftsraadene skal kunne bli levedygtige, maa arbeiderne forstaa nødvendigheten av produktionskontrol. Men denne forstaaelse vil arbeiderne ikke faa uten efter bitre erfaringer. De maa først indse, at de almindelige fagforeningskampe, slik som de har været drevet hittil, med langvarige streiker som tømmer kasserne, ikke fører til nogen effektiv eller varig bedring. Bedriftsraadene kan heller

ikke organiseres efter et skema. De vil opstaa under kamp og utvikle sig under kamp.

I Norge er utviklingen allerede kommet saa langt at de faglige kampe etter gamle metoder ikke fører frem. Særlig er det vanskelig bare ved de vanlige kampmetoder at hindre arbeidsløheten i at vokse. Derfor maa arbeiderne gaa over til at føre mere positive kampe og søke at tvinge bedriftene til at fortsætte, uten som hittil at ta utelukkende hensyn til profitten.

Man har eksempler paa, at en akut konflikt er blit avgjort til arbeidernes fordel, simpelthen ved at arbeiderne har negtet at forlate arbeidspladsen og har fortsat driften for egen regning. Saa har kapitalisten maattet indrømme arbeiderne adgang til at øve kontrol for fremtiden. Enkelte bedrifter ligger særlig godt tilrette for en saadan kamp etter nye linjer. Saaledes kan nævnes sporveiene. Blandt de første i rækken kommer ogsaa bakeriene, idet deres produkter er let sælgelige. Heller ikke disse bedrifter kan dog drives av arbeiderne uten i samarbeide med andre arbeidergrupper.

Under kampene om retten til kontrol vil bedriftsraadene efterhvert utvikle sig til organer for arbeidernes ledelse av bedriftene. Men en overtagelse av enkelte bedrifter indenfor det nuværende samfund kan ikke lede til en virkelig sosialisering av disse bedrifter. En virkelig sosialisering kan bare opnaaes ved at det arbeidende folk erobrer den politiske magt og bryter ned den kapitalistiske stat. Dette sidste blir et verk av arbeiderraadene, som overtar den borgerlige stats funksjoner. Naar dette er skedd, maa sosialiseringen av hele det kapitalistiske næringsliv foregaa saa metodisk og planmessig som mulig. For at dette kan ske, er det nødvendig, at bedriftsraadene koncentrerer sin magt i distriktsraad, brancheraad og et høieste økonomisk raad, som i alle situationer kan vareta de almene hensyn, naar gruppe- eller standsinteresser søkes gjort for sterkt gjældende. Dette er forøvrig nærmere utviklet i sosialiseringskomiteens indstilling til landsmøtet i 1920.

I henhold til ovenstaaende vil landsstyret foreslaa at landsmøtet vedtar

følgende:

Verdenskrigen har bragt de kapitalistiske samfund op i en krise som kjendetegnes ved varemangel, dyrtid, en voksende arbeidsløshet og en stadig avtagende produktion. For at komme ut av dette kaos maa arbeiderklassen tilkjæmpe sig kontrol over industrien som indledning til næringslivets sosialisering. Denne kamp vil Det norske Arbeiderparti i samarbeide med Arbeidernes faglige Landsorganisation fremme av al kraft.